

ŠTÁTNY OBLASTNÝ ARCHÍV V PREŠOVE

PANSTVO MAKOVICA
A
VEĽKOSTATOK PAPÍN

(fragmenty fondov 18.-19. storočie)

združený inventár

PhDr. M. Bodnárová, CSc.
P r e š o v 1995

Ú V O D

Združený inventár panstva Makovica a veľkostatku Papín obsahuje fragmenty fondov Panstva Makovica (0,48 b.m.) a veľkostatku Papín (0,12 b.m.). Z obsahového hľadiska ide o písomnosti majetkovo-právneho, hospodárskeho charakteru, účtovné písomnosti, urbáre, súpisy a korešpondenciu. Z časového hľadiska pochádzajú z 18.-19. storočia. Písomnosti sú písané latinsky, nemecky a slovensky.

Inventárny záznam obsahuje: inventárne číslo, rok, signatúru, obsah písomnosti, vonkajší popis písomnosti, jazyk v ktorom boli písomnosti napísané.

PANSTVO MAKOVICA

Hrad Makovica bol najsevernejšie položeným hradom v Šariši a vôbec na Slovensku. Vznikol najneskôr v prvej polovici 13. storočia a názov má odvodený od kopca Makovica, na ktorom bol postavený. V roku 1364 Ľudovít II. hrad a k nemu patriace majetky daroval Cudarovcom. Cudarovci už v roku 1362 získali panstvá Radoma a Kurima. V roku 1370 aj panstvo Stročín, ktoré splynuli s panstvom Makovica. Majetky panstva Makovica zaberali celý severný a severovýchodný Šariš. Bolo to kompaktné a územne najrozsiahlejšie panstvo nielen v Šariši, ale i na Slovensku. Po Cudarovcoch od 15. storočia postupne patrilo šľachticom z Rozhanoviec, Perína, Šerédiovcom a od roku 1601 Rákociovcom.

Potom čo ho, ako majetok Františka II. Rákociho, zhabala komora, nemalo už jednu správu, ale bolo rozdelené na približne dve rovnaké časti. Ich majiteľmi boli v 18. storočí Jozef Sirmai a gr. Aspremontovci. Osemnásť ďalších zo 109 dedín panstva Makovica patrilo ôsmim feudálom, pričom v jednej z nich mali podiel i Aspremontovci. Podľa súpisov z roku 1717 Aspremontovcom patrilo 68 dedín (A. Špiesz udáva v časoch urb. regulácie 42 dedín)¹. Centrom panstva Makovica už nebol hrad Makovica, ale mestečko Zborov, ktoré držali spoločne Sirmaiovci i Aspremontovci.

Panstvo Makovica bola horská a podhorská oblasť a nízkou úrodnosťou pôdy, dlhotrvajúcimi zimami a ťažkými životnými podmienkami obyvateľstva.

Fragment zachovaného materiálu panstva Makovica, časti, ktorá bola v držbe Aspremontovcov, pochádza z rokov 1717-1848. Je hospodárskeho charakteru, tvoria ho urbáre, daňové súpisy, hospodárske vyúčtovania. Písaný je v latinčine, nemčine, slovenčine, uložený je v troch krabiciach (0,48 b.m.)

- 1) ŠPIESZ, A.: Makovické panstvo za urbárskej regulácie Márie Terézie. Nové obzory 1991, č. 32, s. 5-14.

INV.Č. ROK	O b s a h	Kr.
1	1717,1718 sign. 1 Urbár 68 dedín a mestečiek, bývalého majetku Júlie Rákociovej, na panstve Makovica a v oblasti Tokaja. <i>Viaz., 206 str. (3 strany chýbajú), pošk. väzba, 20x31 cm, lat.</i>	Kr. 1
2	1740 sign. 2 Vyúčtovanie panstva Makovica za rok 1740. <i>Viaz., 24 str., 20x31 cm, lat.</i>	1
3	1761 sign. 3 Vyúčtovanie panstva Makovica za rok 1761. <i>Viaz., nepaginované, 20x31 cm, lat.</i>	1
4	1767 sign. 4 Protokol hospodárenia usadlostí panstva Makovica, časti Aspremontovcov. (Liber IV. Sessiones aeconomicas Aspremontiano Makovicienses continuativi complectens, anno 1767) <i>Viaz., nepaginované, 21x32 cm, lat.</i>	1
5	1769 sign. 5a Protokol usadlostí a ich hospodárenia panstva Makovica, II. (Sessionum aeconomicarum, liber II, pro 1769) <i>Viaz., nepaginované, 21x32 cm, lat.</i>	1

- 6 1769 sign. 5b 1
Protokol usadlostí a ich hospodárenia panstva
III. (Improthocollatur Sessionum aeconomicarum,
liber III-tius, 1769).
Viaz., nepaginované, 21x32 cm, lat.
- 7 1771 sign. 6a 1
Protokol usadlostí a ich hospodárenia panstva
Makovica, IV. (Prothocollum sessionum aeconomica-
lium in dominio Aspremontiano Makoviczensi
celebratarum de anno 1771.)
Viaz., nepaginované, 21x32 cm, lat.
- 8 1771 sign. 6b 1
Protokol usadlostí a ich hospodárenia panstva
Makovica. (Prothocollum sessionum aeconomicalium
in dominio Aspremontiano Makoviczensi celebratarum
de anno 1771.)
Viaz., nepaginované, 21x32 cm, lat.
- 9 1773 sign. 7 1
Protokol usadlostí a ich hospodárenia panstva
Makovica I. (Prothocollum sessionum-oeconomicalium
in dominio Aspremontiano Makoviczensi celebratarum
de anno 1773.)
Viaz., nepaginované, 21x32 cm, nem.

- 10 1776 sign. 8 1
Protokol usadlostí a ich hospodárenia panstva
Makovica. (Prothocollum sessionum oeconomicarum in
dominio Aspremontiano Makoviczensi celebratarum in
anno 1776.)
Viaz., nepaginované, 21x32 cm, nem.
- 11 1777 sign. 9 1
Súpis usadlostí a ich hospodárenia na panstve
Makovica. (II. Prothocollum sessionum oeconomica-
lium in dominio Aspremontiano Makoviczensi
celebratarum in anno 1777.)
Viaz., nepaginované, 21x32 cm, nem.
- 12 1778 sign. 10 1
Protokol usadlostí a ich hospodárenia na panstve
Makovica. (Prothocollum sessionum oeconomicalium in
dominio Aspremontiano Makoviczensi celebratarum in
anno 1777.)
Viaz., nepaginované, 21x32 cm, nem.
- 13 1780, 1781, 1782 sign. 11 1
Výkaz hospodárenia usadlostí panstva Makovica
(Prothocollum ueber die Abgesaltene Hochgräfllich
aspremontische Herschaft Makoviczer sessionen auf
das jahr 1780, und 1781, 1782)
Viaz., nepaginované, 21x32 cm, nem.

- 14 1779 sign. 12 1**
 Výkaz hospodárenia usadlostí panstva Makovica
 (Protocollum über die hoch gräflich aspremontische
 Herrschaft Makoviczer im Jahr 1779 abgesalter
 Amtliche sessionum).
Viaz., nepaginované, 21x32 cm, nem.
- 15 1808 sign. 13-14 1**
 Protokol hospodárenia usadlostí panstva Makovica
 (prothocollum sessionum oecomicarum in Dominio
 Makovitza excellentissimi ac illustrissimi S.R.I.
 comitis ab Aspremont Lynden et Baidnth, anno
 1808).
Viaz., nepaginované, 21x32 cm, lat.
- 16 1808 sign. 15 1**
 Súpis stavu panstva Makovica a Veľký Šariš
 (Conscriptio status dominiorum Makovitza et Nagy
 Saaros. Anno 1803 paracta).
Viaz., nepaginované, 21x32 cm, lat.
- 17 1. pol. 19. stor. sign. 16 1**
 Korešpondencia súvisiaca s vedením panstva
 Makovica-listy správco, listy poddaných a podobne.
lat., nem., slov.
- 18 1. pol. 19. stor. sign. 17 Kr. 2**
 Náčrt chotára Cígeľky, Gaboltova. Rozličná
 korešpondencia, výstrižky z novín, právnicke rukopisy,
 vyúčtovania, koncepty obchodných zmlúv.
lat., nem.

19	18.-19. storočie	sign. 18	2
	Zlomky urbára makovického panstva, elench súpisov z pol. 18. storočia týkajúci sa makovického panstva.
<i>lat.</i>		
20	1768	sign. 19	3
	Daňový súpis obyvateľov k účelom zdanenia v Cígeľke, Zborove a ďalších dedinách panstva Makovica.
<i>Viaz., nepagin., lat.</i>		
21	1765	sign. 20	3
	Vyšetrovacie spisy ohľadom mestečka Zborov.
<i>lat.</i>		
22	1760-1780	sign. 21	3
	Fragmentárne spisy Jána Beretského.
<i>lat.</i>		
23	1. pol. 19. stor.	sign. 22	3
	Rozličné účtovné písomnosti rodiny Beretských, vyúčtovania o vykonaných prácach, príjmy a výdavky domácnosti.
<i>slov.</i>		

24	1760-1780	sign. 23	3
	Fragmenty spisov, rozličné vyúčtovania, korešpondencia adresovaná Jánovi Beretskému, rozličné svedectvá, dlžobné úpisy. <i>lat., nem., slov.</i>		

VEĽKOSTATOK P A P Í N

Papín leží v Nízkych Beskydách v údolí Udavy. Obec je doložená v roku 1451, patrila k panstvu Humenné, v 18. storočí patrila Klobušickovcom, v 19. storočí Očkajovcom. V roku 1895-1896 bol majiteľom veľkostatku Papín Vilhelm Königsberg. V roku 1715 mala dedina Papín 127 domov a 851 obyvateľov, v roku 1828 117 domov a 853 obyvateľov. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom a tkáčstvom ako i prácou v rozsiahlych lesoch.

Fragment fondu Veľkostatok Papín tvorí materiál z rokov 1895-1897, uložený je v jednej krabici (0,12 b.m.). Obsahovo sú to písomnosti viažúce sa k správe a vedeniu veľkostatku Papín. Rozdelili sme ich na účtovné písomnosti a knihy. Materiál je písaný nemecky a slovensky.

HOSPODÁRSKO-SPRÁVNE A ÚČTOVNÉ PÍSOMNOSTI

1	1895-1896	1
	Vyúčtovanie prác remeselníkov (kamenárov, tesárov, murárov) pracujúcim na obnove domu; náčrt časti chotára v Papíne; záznam o chove koní; stav pokladnice, vyúčtovania výdavkov v domácnosti, týždenné vyúčtovania k určitým termínom, záznamy z mesačných hospodárskych porád, plán a rozpočet melioračných prác, plán materiálových nákladov, list poľnohospodárskych robotníkov (poďakovanie za šatstvo), prázdne obchodné formuláre.
<i>nem.</i>	

ÚČTOVNÉ KNIHY

2	1896-1897	1
	Hlavná hospodárska kniha príjmov a výdavkov (Hauptbuch) veľkostatku Papín.
<i>Viaz., 160 str., 30x45 cm, nem.</i>	
3	1896	1
	Hlavná hospodárska kniha príjmov a výdavkov veľkostatku Papín (Hauptbuch).
<i>Viaz., 25 str., 30x40 cm, nem.</i>	
4	1896	1
	Kniha denných príjmov a výdavkov veľkostatku Papín (Journal).
<i>Viaz., 40 str. 30x45 cm, nem.</i>	

OBSAH

Ú V O D	1
I N V E N T Á R	
Panstvo Makovica	3
Veľkostatok Papín	10